

فهرست مطالب

۹	مقدمه گردآورنده
۲۷	فصل ۱. کلیات
۲۹	ستور / حسین صبا (۱۳۲۵)
۳۳	سازهای ملی: ستور / امینالسادات شهریاری (۱۳۴۰)
۳۷	ستور / فرامرز پایور (۱۳۴۹)
۴۱	ستور / کامیز روشن روان (۱۳۷۷)
۶۱	ستور و یک تگاه کلی / رضا مهدوی (۱۳۸۸)
۷۱	فصل ۲. تاریخچه ستور در ایران
۷۳	آلات موسیقی قدیم ایران و دیگر کشورهای خاورمیانه: ستور - قانون / مهدی فروغ (۱۳۳۶)
۷۹	تأملی بر تاریخچه ستور در ایران / شهاب منا (۱۳۸۸)
۹۷	فصل ۳. گونه‌های ستور در جهان (تاریخچه، ساختار و...)
۹۹	دالسیمرا / دیوید کتلول، ترجمه شهاب منا (نگارش ۱۹۹۱ م)
۱۲۹	گونه‌های شرقی و غربی ستور براساس فرهنگ سازهای سورو / ترجمه شهاب منا (نگارش ۱۹۹۱ م)
۱۴۵	بررسی تاریخچه و ساختمان ستور در ایران، مجارستان، سویس، هند و چین / سورنا صفاتی (۱۳۸۸)
۱۷۷	فصل ۴. کوک‌های ستور (اقسام، کوک‌های ابداعی، نکات و نحوه آموزش)
۱۷۹	یک بحث جالب درباره کوک ستور / داریوش صفوت (۱۳۳۶)
۱۸۳	نکاتی درباره کوک ستور / فرامرز پایور (۱۳۴۰)

اعتدال در ستور / فرامرز پایور (۱۳۳۸)

کوک ستور (تطبیق آن با سایر سازها) / فرامرز پایور (۱۳۳۸)

[کوک] ستور / فرامرز پایور (۱۳۳۸)

کوک ستور در دستگاه‌ها و آوازهای ایرانی / فرامرز پایور (۱۳۳۹ و ۱۳۳۸)

۱. کوک ستور در سه‌گاه

۲. کوک ستور در دستگاه شور

۳. کوک ستور در آوازهای دستگاه شور

۴. کوک ستور در بیات اصفهان

۵. کوک ستور در آواز همایون

۶. کوک ستور در آواز چهارگاه

۷. کوک ستور در ماهور

۸. کوک ستور در نوا

۹. کوک ستور در راست‌پنجگاه

ستور و موسیقی اروپایی / فرامرز پایور (۱۳۴۰)

مباحثی درباره کوک ستور (آموزش، نکات، کوک‌های ابداعی) / میلاد کیاپی (۱۳۸۸)

روشی برای مرکب‌نوازی هفت دستگاه با ستور نه خرک / شهاب منا (۱۳۸۸)

فصل ۵. تکنیک‌های نوازنده‌گی و طرز نواخت ستور

نکاتی چند درباره تکنیک ستور / داریوش صفوت (۱۳۳۶ و ۱۳۳۷)

۱. درباره تکنیک

۲. درباره گرفتن مضراب

۳. سرعت در نوازنده‌گی

۴. قوت و شدت

۵. صحت صداها

۶. حالت‌های موسیقی

۷. اختلاف بین مضراب چپ و راست

۸. توالی و تکرار مضراب‌ها

۹. تعداد خرک‌ها

۱۰. استفاده از خرک‌های اضافی

۱۱. تک و ریز

۱۲. بدینه‌نوازی در ستور

۱۳. تقویت جنبه ارکستری ستور و تعیین وسعت آن

۱۴. درباره متد ستور

- ۳۲۳
۳۲۵
۳۳۱
۳۶۱
- بورسی و تطابق چهار تکنیک مضرابی همنام - متفاوت در قار و ستور / پویا سرابی (۱۳۸۸)
بورسی ساختاری چهارمضراب با تمرکز بر آثار فرامرز پایور / کیوان فرزین (۱۳۸۸)

shiraz-beethoven.ir

فصل ۶. آموزش ستور

- ۳۸۷
۳۸۹
۳۹۳
۳۹۵
۳۹۹
۴۲۷
- مشکلات ستور (پرسش و پاسخ) / داریوش صفوت (۱۳۳۷)
مشکلات ستور: حافظه و راه تقویت آن / داریوش صفوت (۱۳۳۷)
تکاتی در مورد تدریس و تعلیم ستور / فرامرز پایور (۱۳۴۰)
چپدستی در نوازنده‌گی ستور / شهاب منا (۱۳۸۸)
ستور و نایینایان / شهاب منا (۱۳۸۸)

فصل ۷. نت‌نویسی در آثار ستور

- ۴۴۷
۴۴۹
۴۸۱
- رسم الخط در رپرتوار ستور / شهاب منا (۱۳۸۳)
استاندارد کردن علایم نت‌نویسی ستور / کامیز روشن‌روان و دیگران (۱۳۸۸)

فصل ۸. روش ساخت ستور

- ۴۸۵
۴۸۷
۴۸۷
۴۸۹
۴۹۵
۵۰۵
۵۳۵
- ستور (در سه بخش) / ابوالحسن صبا (۱۳۳۲)
قسمت اول: تعریف عمومی ستور
قسمت دوم: دستور ساختمان ستور به اندازه‌های دقیق برای سازندگان آن
قسمت سوم: مبحث علمی ستور
شرحی در ساختمان ستور و روش ستورسازی / سیروس ساغری (۱۳۷۸ و ۱۳۷۷)
سازسازی یا سازتراشی در موسیقی: ستور / یعقوب ثروین (۱۳۷۸)

آلات موسیقی قدیم ایران و دیگر کشورهای خاورمیانه: سنتور- قانون^۱

نظر به شاهت بسیاری که از حیث ساختمان و طرز نواختن بین سنتور و قانون هست هر دو را تحت یک عنوان مورد مطالعه قرار می دهیم.

سنتور: در کتاب‌ها و نسخ فارسی و عربی و ترکی کلمه سنتور با صاد و سین و تاء و طاء به اختلاف ضبط شده و بعضی هم آن را صانطور نوشته‌اند. در زبان تازی آن را سنتیر می نویسند.

ستور هم از جمله سازهایی است منسوب به ایران و خاورمیانه که در اوایل قرون وسطی به کشورهای اروپا راه یافته و به نام و شکل‌های گوناگون در نقاط مختلف آن قاره معمول و متدالوی گردیده است.

در زبان انگلیسی آن را دالسیمر^۲ می نامند که مأخوذه از کلمه دولسیمر^۳ یا دولسیمل^۴ ([در زبان] فرانسه قدیم) می‌باشد. فرانسوی‌ها نیز، بهنوبه خود، این کلمه را از ایتالیایی‌ها گرفته‌اند. به زبان ایتالیایی آن را دولچه‌ملی^۵ می‌نامیدند. این کلمه ترکیبی است از دو واژه که قسمت اول آن یعنی دولچه^۶ مشتق از دولچیس^۷ لاتین و به معنی شیرین و

۱. چاپ شده در مجله موسیقی، سال ۱۳۳۶، شماره ۱۰، صص ۲۶-۳۲ (م).

2 . Dulcimer

3 . Doulcimere

4 . Doulcimele

5 . Dolcemele

6 . Dolce

7 . Dolcis

کوک سنتور در نوا^۱

کوک نوای دو: ^۲



کوکی که در سنتور برای دستگاه نوا در نظر گرفته می‌شود عیناً مانند کوکی است که با آن دستگاه شور را اجرا می‌کنند. تبیک دستگاه نوا در این کوک نت دو می‌باشد که از قسمت بیم سنتور شروع می‌شود. در این کوک تقریباً تمام گوشه‌های نوا را می‌توان اجرا نمود. اینکه گفتیم «تقریباً» برای آن است که در این کوک از نوا در گوشه‌های بولسلیک، نیریز و حسینی به «اریبل» احتیاج داریم [؟] ^۳ و برای تهیه آن می‌بایست خرک هفتم را کمی به طرف راست

۱. چاپ شده در موزیک ایران، آبان ۱۳۳۹، ص ۲۱. (م).

۲. جهت مطالعه علایم سرکلید درآمد و گوشه‌های نوای «دو» نک. جدول فرمیه مقاله. (م).

۳. در نوای ردیف سنتور ابوالحسن حبی (نوای دو) در گوشة حسینی از نت لابل، و در گوشة نیریز از نت‌های می‌گُرن و لا بل (دانگ اوچ) استفاده شده است. گوشة بولسلیک نیز دارای نغمه متغیر نیست و سرکلید آن مانند درآمد نوا است. در ردیف موسی معروفی و نیز ردیف میرزا عبدالله، نت‌نگاری اریوش طلایی، در نوای سُل، هنگام فرود گوشه‌های حسین، حسینی، بولسلیک و نیریز بر نت ر (درجه پنجم نوا)، از نت می‌گُرن استفاده شده است که عادل آن در نوای دو نت می‌گُرن خواهد بود. براین اساس، در این سه ردیف در گوشه‌های حسینی، بولسلیک و نیریز از نت ریمل در نوای دو، یا نت بیمل در نوای سُل استفاده شده است.

لازم به ذکر است گوشه‌های ملک حسین، حسین، بولسلیک و بیات راجع مشتقات شور چهارم تحانی نوا هستند و از این‌رو در فرود گوشه‌های ملک حسین، حسین، بولسلیک و نیریز، مانند دانگ مقدمه شور، از می‌گُرن (در نوای دو) و می‌گُرن (در نوای سُل) استفاده شده است. (م).

نکاتی در مورد تدریس و تعلیم سنتور^۱

در چند سال اخیر که به کار تدریس سنتور داشتم به نکات بسیار مهمی از این قسمت برخوردهم که لازم دیدم آنها را در اینجا برای معلمین محترم این ساز یادآور شوم، زیرا [در] یشتر شاگردانی که از کلاس‌های مختلف ترد اینجانب می‌آیند مشاهده می‌شود که [استیل نوازنده‌گی شاگرد] به علت مسامحة استاد خود به وضعی تأسف‌آور افتاده و اصلاح پنجه او کار بسیار دشواری است. اشکالات این گونه شاگردها از شاگردانی که تازه شروع به کار نوازنده‌گی می‌کنند به مراتب زیادتر است، زیرا این دسته به علت عدم دقت در صحیح زدن مضراب و تمیز اجرا کردن قطعات موسیقی پنجه خود را به کلی خراب کرده‌اند و باید مدت مديدة وقت صرف نمایند تا کم کم به راه صحیح هدایت شوند و تمرین آنها موجب پیشرفت‌شان در ساز گردد؛ در صورتی که پیشرفت شاگردان مبتدی اگر معلمشان کمی در دروس اولیه آنها دقت بنماید و در مرحله اول با صحیح ترین روش پنجه او را راهنمایی کند سریع تر است و خیلی زودتر به نتیجه می‌رسد. در ضمن، هرچقدر یشتر تمرین کنند پیشرفت یشتری حاصل خواهند نمود. نکته اخیر را از این نظر ذکر کردم که اغلب شاگردانی که به اینجانب مراجعه می‌کنند اشخاصی هستند که به علت عدم تمرین صحیح و تکنیک غلط به بن‌بست رسیده‌اند و هرچه تمرین می‌کنند متوجه می‌شوند که پیشرفته حاصل نمی‌شود. دسته‌ای از آنها، به کلی ناامید شده موسیقی را ترک می‌کنند، ولی دسته دیگر که مقاومت زیاد و ذوق و علاقه یشتری دارند بالاخره، به هر زحمتی شده، راه صحیح را جسته متوجه می‌شوند که در این راه جدید هرچه یشتر تمرین می‌کنند موقعیت یشتری نصیشان می‌شود و بدین وسیله تشویق می‌شوند که یشتر کار کنند تا به مرحله تکامل نزدیک گرددند. برای اینکه از این مبحث زیاد دور نشویم چند نکته اساسی که بهخصوص در مراحل اولیه تدریس شاگرد لازم به یادآوری است مذکور می‌شوم. این نکات شاید قبلاً هم در مجله موزیک به نحو دیگری به چاپ رسیده باشد، ولی از نظر اهمیت موضوع بد نیست که مجدداً با دقت یشتری روی این قسمت مطالعه شود تا شاگردان این ساز بتوانند توفيق یشتری در ترقی و پیشرفت خود حاصل نمایند.

^۱. جاپ شده در موزیک ایران، شماره ۱۱۱، مردادماه ۱۳۴۰، ص ۱۷. (م).

استاندارد کردن علایم نت‌نویسی سنتور
 (نتایج جلسات کانون مدرسان خانهٔ موسیقی)

مطلوب زیر نتایج به دست آمده در جلسات کانون مدرسان خانهٔ موسیقی، از تاریخ ۱۳۸۱/۷/۲۸ الی ۱۳۸۲/۴/۵، برای استاندارد کردن علایم نت‌نویسی ساز سنتور است. بررسی انجام شده براساس مقایسه و تحلیل علایم نت‌نویسی مندرج در کتاب سنتور که در پایان نامهٔ کارشناسی موسیقی آقای احمد رضاخواه (بررسی نت‌نویسی برای چهار ساز ایرانی: تار، سه‌تار، سنتور و کمانچه) گردآوری و فهرست شده انجام گرفته است.

اعضایی که در برخی یا تمام جلسات حضور داشته‌اند و نام آنها در صورت جلسات موجود است عبارتند از: آقایان کامیز روشن‌روان، حسین دهلوی، میلاد کیایی، سعید ثابت، نادر سینکی، محمدرضا فیاض، احمد رضاخواه و خانم‌ها ارفع اطرافی، رفیا حلاج، آذر هاشمی و مليحه سعیدی.

لازم به ذکر است در سال ۱۳۸۵ با موافقت مدیر عامل وقت خانهٔ موسیقی، آقای روشن‌روان، یک نسخه کپی از صورت جلسات مذکور در اختیار گردآورندهٔ کتاب قرار گرفت که پس از موافقت آقای روشن‌روان نسبت به انتشار نتایج به دست آمده در کتاب حاضر ماحصل از نظر خوانندگان می‌گذرد:

توضیحات	نمونه علامت نت‌نویسی شده	نام تکنیک
عدد ۸ به فارسی بالای سر نت نوشته شود.		استناده از خرگ که هشتم
عدد ۹ به فارسی بالای سر نت نوشته شود.		استناده از خرگ نهم
علایم مضراب راست و چپ در سمت چپ سرنوشت‌ها نوشته شود.		مضراب جفت
برای اتصال دو نت با چند نت با اجرای آنها به صورت زیر.		خط اتصال